

79/76

C.P. No. 2.

G.P.A.

4 402

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(APPEL) DIVISION)
AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE.
APPEL IN STRAFSAAK.

JACOBUS VAN WYK

Appellant.

versus/teen

DIE STAAT

Respondent.

Symington & de Kok

Appellant's Attorney
Prokureur van Appellant

Respondent's Attorney
Prokureur van Respondent

A.G. (Emb.g.)

Appellant's Advocate C.B. Cillie
Advokaat van Appellant

Respondent's Advocate M.J.C. Hodgew.
Advokaat van Respondent

Set down for hearing on
Op die rol geplaas vir verhoor op

15.11.76

(N.P.A.).

Coram: Jansen, Rabie et Hofmeyr ARR.

Adv. Cillie 9.45 - 10.48

Adv. Hodgew. ~~10.50~~ 10.50 - 11.00 11.15 - 12.10

C.A. V

Word die versoekende appel
ghaanleef en die skuldigveroordeelde
in vorm van 'n appel op die
11.11.76.

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

JACOBUS VAN WYK

APPELLANT

en

DIE STAAT

RESPONDENT

Coram: Jansen, Rabie et Hofmeyr, A.RR

Verhoor: 5 November 1976

Gelewer: 8 Desember 1976

UITSpraak

HOFMEYR, AR:

Die appellant, 'n drie-en-twintig-jarige blanke man, is, na 'n pleit van onskuldig, in die landdroshof van Newcastle skuldig bevind aan aanranding met die opset om ernstig te beseer. Die besonderhede deur die Staat beweerd, is dat die appellant op 1 Februarie 1974 te Newcastle

wederregtelik .. /2

wederregtelik en opsetlik vir Duncan Lewis Chabede,

'n Bantoeman, aangerand het deur hom met 'n gebreekte
bottel te steek en ernstig te beseer met die bogemelde
opset. Die beskuldigde is tot 6 maande gevangenis-
straf gevonniss. Beide die skuldigbevinding en vonnis
is deur die Natalse Provinsiale Afdeling van die Hoog-
geregshof op appèl per Milne, R., met wie James, R.P.,
saamgestem het, gehandhaaf. Die appellant het ook, ge-
lyktydig met sy appèl, om hersiening van die verrigtinge
in die landdroshof aansoek gedoen. Teen die afwysing
van hierdie aansoek word tans ook geappelleer. Die
borgstelling van R50 na die skuldigbevinding aangegaan
hangende die appèl en hersiening is deur die Provinsiale
Afdeling verleng hangende die afhandeling van 'n verdere
appèl na hierdie Hof waarvoor verlof deur Leon, R., en
Kriek, R., verleen is.

Die Staat en die appellant is dit eens dat die
klaer en sy swaer, die getuie Ronnie Welsh, die betrokke

aand in die Oribi kafee in Newcastle was. Dit is gemene saak dat die appellant en sy getuie, William Pretorius, gelyktydig die aand na dieselfde kafee is. Verder word dit volgens die landdros nie betwis nie dat daar 'n struweling in die kafee ontstaan het en dat die klaer na sy motor wat buite geparkeer was, beweeg het waar hy met 'n stukkende bottel beseer is. Dit moet aanvaar word dat hy ernstig beseer is en dat die aanranding wederregtelik en opsetlik gepleeg is. Volgens die landdros was die enigste punt in geskil of dit die appellant was wat die bottel eers gebreek het en daarna die klaer daarmee gestee het toe laasgenoemde die aanval wou afweer.

Die landdros het bevind dat die klaer en sy swaer breedvoerig en duidelik beskryf het hoe die appellant 'n bottel op 'n tafel buite die kafee geneem het, dit stukkend gekap het op die reling van die kafeestoep en die klaer daarmee by die motor in die arm gestee het. Volgens die landdros het die twee getuies mekaar wesenlik gestaaf aan-

gaande die verloop van die bakleiery buite. Hulle sou 'n "lang en deurtastende" kruisverhoor goed deurstaan het; 'n goeie indruk op die hof gemaak het en direk en sonder om vrae te omseil, geantwoord het.

Daar was goeie lig en die kanse om 'n fout te maak met die identiteit van die appellant of sy motor was, volgens die landdros, gering. Die landdros het ook staat gemaak op die uitkenningsparade wat reëlmatig georganiseer sou gewees het en waar klaer en Ronnie Welsh die appellant sonder aarseling uitgewys het.

Wat die verdedigingsaak betref het die landdros bevind dat die enigste getuie wat op die gebeure buite die kafee lig kon werp die appellant self was en dat die getuienis van Pretorius, die appellant se kollega, Allen Christopoula, die eienares van die kafee, en Daniel Koorssen, 'n kennis van die appellant, van geen waarde was nie omdat hulle of binne die kafee was of te laat daar aangekom het of nie 'n getroue weergawe van die gebeure gegee

het nie. Die landdros het ten slotte verklaar dat hy "die appellant se weergawe insoverre dit strydig is met die gestaafde getuienis van die Staat verwerp omdat dit uiters onwaarskynlik is dat klaer en sy getuie hom valslik sal impliseer met die bottelstekery."

Ek behandel eerste die appèl en vind na sorgvuldige oorweging van al die genotuleerde getuienis in die saak dat daar talle onbevredigende aspekte en sake wat nie behoorlik ondersoek is nie, te voorskyn kom. Die gewig wat hieraan geheg moet word, is die belangrike vraag wat later beantwoord word.

Die landdros het, ooreenkomstig die gewone vorm waarin redes vir skuldigbevindings aangegee word, net een geskilpunt in die saak uitgesonder, d.w.s. die identiteit van die blanke wat die klaer met 'n stukkende bottel aangerand het. Dit sou 'n te simplistiese formulering van die vraag wat die landdros moes besleg gewees het aangesien die gebeure binne die kafee en die aard daarvan onge-

twyfeld 'n inslag op die beoordeling van die uitein-
delike aanval by die motor gehad het. Die landdros
het nietemin nie nagelaat om die gemelde "struweling"
in die kafee te noem nie. Hy het egter veral nadruk
gelê op die punte waar die drie verdedigingsgetuies,
die appellant, Pretorius en Christopoula, mekaar weer-
spreek het, en nie die verklaring van die getuie, Chris-
topoula, dat die appellant op die tydstip toe die aanval
moes plaasgevind het in die deur van die kafee gestaan en
kyk het wat buite gebeur die nodige aandag geskenk nie.
Aangesien al die getuies dit eens is dat die aanval buite
dadelik na die vlug uit die kafee moes plaasgevind het, is
hierdie getuienis van Christopoula 'n direkte aanduiding
dat die appellant nie by die aanval op die klaer betrokke
kon gewees het nie. Die enigste kritiek wat die landdros
op die getuie Christopoula het is dat sy nie kon sien wat
buite aangaan nie. Hierdie getuie is die enigste onaf-
hanklike getuie in teenstelling met Pretorius, wat die

appellant se kollega was, en Ronnie Welsch, wat die swaer van die klaer was. Hierdie verklaring van Christopoula is nie pertinent deur die landdros in sy volle trefkrag op die saak gesien, oorweeg, of verwerp nie. Christopoula het verder ook getuig dat die appellant en Pretorius nie by enige moleste in die kafee betrokke was nie.

Christopoula word wel weerspreek deur die appellant en Ronnie Welsch maar hierdie twee se getuienis is onbevredigend wat hierdie aspek van die saak betref. Welsch beweer dit was die appellant wat die klaer gestamp het terwyl klaer sê dit was iemand wat appellant vergesel het, wat hy egter nie sou kon uitken nie. Dat die getuie, Ronnie Welsch, waarskynlik nie goed opgelet het wat gebeur het nie blyk uit die klaer se getuienis dat Ronnie aan hom, die klaer, na hy gestamp is en geval het, gevra het wat gebeur het. Ronnie Welsch het altans aanvanklik die klaer weerspreek aangaande die vraag of die appellant

in die kafee "raserig" was of nie. Hierteenoor staan die getuienis van Christopoula dat daar ander blankes, twee, ingekom het wat skynbaar onder die invloed van drank was en wat met die nie-blankes in die kafee slaags geraak het. Volgens haar het hierdie blankes die nie-blankes na buite agtervolg terwyl die appellant en Pretorius agtergebly het en geensins by die aanval op die klaer buite betrokke kon gewees het nie.

Hierdie relaas van Christopoula word tot 'n mate deur die waarskynlikhede gestaaf. Dit moet aanvaar word dat die appellant pas van die hospitaal gekom het, waar sy vrou met 'n bevalling was; dat hy nugter was; en dat hy met sy kollega gekom het teneinde die bourgeois takie te verrig om huishoudelike benodighede (o.a. 'n hoender wat nog aan die braai was) te koop. Dit is seker minder waarskynlik dat 'n nugter inkoper van voedselvoorrade 'n onuitgelokte, wrede, aanval met 'n bottel wat hy self eers gebreek het, op 'n Bantoe sou maak as dat een

van die blankes wat hulle agressief gedra het in die kafee en skynbaar onder die invloed van drank was, dit sou doen. Selfs die klaer kon nie enige motief, ook nie een geleë in die voorafgaande gebeure in die kafee nie, aan die hand doen vir die aanval nie.

Hieraan moet natuurlik nie te veel gewig geheg word nie, want ongemotiveerde aanvalle is seker nie 'n onbekende gebeurtenis in die ondervinding van die howe nie. Die klaer se getuienis is dus nie per se onaanneemlik omdat hy g'n motief vir die aanval kon aan die hand doen nie. Dit is in die verband wel aan te merk dat die landdros, soos reeds vermeld, pertinent in sy redes noem dat dit vir hom "uiters onwaarskynlik is dat klaer en sy getuie hom (die appellant) valslik sal impliseer." Die ongeslaagde poging van die appellant om hierdie verskynsel, waaroor hy nie eintlik verwag kon word om noodwendig kennis te dra nie, bevre-

digend/10

digend te verklaar, het die landdros tot so'n mate beïndruk dat hy dit as 'n spesiale punt van kritiek teen die appellant aangeteken het. Hy het spesiaal gemeld dat die appellant die bewering dat die klaer op hom gepik het omdat hy 'n opsigtelike motor bestuur het die aand, onder kruisondervraging moes laat vaar en moes erken dat sy motor nie so danig opsigtelik was nie. Die appellant het egter ook aan die hand gedoen dat die klaer hom moontlik ook geïnkrimineer het bloot omdat hy die aand by die kafee was. Hierdie verduideliking bring dadelik die identifikasieparade ter sprake. Hieromtrent het die landdros die volgende aangeteken:

"Identiteit wat 'n groot rol in hierdie saak speel is verder bewys deur 'n uitkenningsparade wat korrek deur sersant Taljaard gehou is. Klaer en die getuie Welsch het sonder om te huiwer appellant uitgewys."

Daar/11

Daar is egter oorwegings op grond waarvan dit duidelik is dat te veel waarde aan hierdie uitwysing geheg is. Die volgende erkenning onder kruisondervraging is van die klaer verkry:-

"V. As beskuldigde en die polisie kom sê hy was enigste met bril wat sê jy dan?

A. Ek ken die mense wat daar was. Die ander persoon wat bril dra werk by Phil Morkel."

Hierdie erkenning het twyfel op die betroubaarheid van die uitkenning gewerp. Al wat speurdersersant Taljaard wat in beheer van die parade was, oor die persone op die parade gesê het was dat "die ander persone in die parade het min of meer dieselfde bou gehad maar nie dieselfde voorkoms nie."

Verder aangaande die parade, het nóg die landdros, nóg die aanklaer nóg die appellant se prokureur

waarde

^daaraan geheg dat die appellant onder eed verklaar

het dat hy "die kleurling" ken maar nie die klaer

nie. Die "kleurling" kon niemand anders gewees

het as Ronnie Welsch nie wat beweer het dat hy die

appellant die betrokke aand die eerste keer gesien

het. Die uitkenning van die appellant deur die

getuie Welsch sou dus eweneens onbetroubaar wees

tensy die bewering van die appellant onwaar was.

Die bewerings van beide Welsch en appellant is nie

behoorlik onder kruisverhoor getoets nie.

Daar is nog die volgende onverklaarde on-
gerymdheid aangaande die identifikasieparade. Die
aanranding het op 1 Februarie 1974 plaasgevind.

Daar is g'n verduideliking waarom die identifikasie-
parade eers op 21 Junie 1974 gehou is nie. Hierdie

toedrag van sake is des te moeiliker om te begryp in-

dien die getuienis van die klaer waar is dat hy op die

aand van die voorval die registrasienommer van appellant se motor aangeteken het en hy, soos hy en Ronnie Welsch getuig, dadelik na die polisiestasie gehardloop het. Dit lyk op sy minste onwaarskynlik dat die klaer die waarheid praat in die verband. Beide deur homself en deur Ronnie Welsch word die indruk geskep dat hulle, nadat die klaer so ernstig gewond is, dadelik weggevlug het. Die klaer moes dus waarskynlik later eers die nommer van die appellant se motor afgeneem het - miskien op die geleentheid, 'n paar dae na die voorval, toe hy die motor volgens sy erkenning by die Chrysler Garage, Newcastle, gesien het. Die laat uitkenningsparade dui nogtans op 'n mate van onsekerheid wat die identiteit van die aanvaller betref, aangesien die voorval dieselfde aand reeds by die polisie aangemeld is.

Nog 'n faktor wat die uitkenning van die ap-

pellant/14

pellant verdag maak, is die erkenning van die appellant dat hy, hoewel hy in die kafee omgekyk het toe iemand aan hom stamp, nie die persoon sou kon uitken nie. 'n Blanke persoon wat hom onmiddellik voordat hy met die bottel gesteek is, met 'n bofbal in 'n net probeer aanrand het, sou hy, volgens sy erkenning, ook nie kon uitken nie, hoewel hy hom in feitlik dieselfde omstandighede as die aanvaller met die bottel, gesien het. Dit is interessant dat die klaer positief verklaar het dat die man met die bofbal nie in die hof was nie.

Nog 'n aangeleentheid wat tot kommer stem of daar nie gefouteer is aangaande die identiteit van die appellant as die aanvaller met die bottel nie, is die botsing tussen die Staat se getuies en die verdediging aangaande die kleredrag van die appellant die aand. Die saak is nie deur die Staat aangeroeer nie maar deur

die verdediging. Onder kruisondervraging het die
klaer getuig dat hy (die aanvaller) 'n trui en
"amper geel" hemp aangehad het en Ronnie Welsch dat
hy 'n trui wat voor toeknoop en 'n hemp wat "amper
rooi" was, gedra het. Die appellant se getuienis
was dat hy die aand in 'n ligte pak klere met blou
hemp en das geklee was. Hy het beweer dat hy altyd
'n pak dra as hy na die hospitaal gaan. Dit is
heeltemal moontlik dat die klaer en Ronnie Welsch
die klere van klaer se aanvaller juis beskryf het
maar die rede waarom die landdros die verdediging se
getuienis aangaande die appellant se kleredrag ver-
werp het as bo redelike twyfel onwaar, is nie vir my
duidelik nie. Die bewering is immers op die vroeg-
ste geleentheid aan die Staat se getuies gestel ter-
wyl die appellant en sy prokureur vermoedelik nie kon

weet of daar nie 'n buitestaande getuie geroep sou word om die appellant tot leuenaar te maak nie. Indien dit ongelukkig is, soos ek meen, dat Christopoula, nie aangaande die appellant se kleredrag ondervra is nie, het dit seker die aanklaer vry gestaan om die eenvoudige vraag aan Christopoula te stel. Daar was na my mening nie voldoende rede om die appellant en Pretorius se getuienis hieroor te verwerp nie.

Beide Ronnie Welsch en die klaer kon verklaar het dat hulle onseker was aangaande die hand waarin die aanvaller die bottel gehou het. Hulle het albei verkies om stellig te beweer dat dit sy regterhand was. Die feit dat die appellant links is word nie betwis nie en dit is ten minste waarskynlik dat hy sy linkerhand sou gebruik het as hy die klaer sou aangerand het soos beweer.

Daar was sekere subjektiewe faktore wat die uit-

kenning van die aanvaller vir die klaer kon bemoeilik

het. Hy het hieroor soos volg getuig:-

"V. Hoe het jy gesien iemand kom uit en slaan 'n bottel stukkend as jy koes en keer vir iemand wat jou wou slaan?

A. Toe ek besig was om my deur oop te maak was een blanke agter die relings en een bo-oor die relings geklim en na my gekom. Beskuldige het my geslaan toe ek opstaan."

Ronnie Welsch se getuienis hieroor was soos

volg:-

"Toe die klaer besig was om motor se deur oop te maak het 'n sekere blanke man hom daar met 'n base-ball geslaan, hy het nie geslaag nie - klaer het gekoes.

Op daardie stadium was beskuldigde voor die Hof besig om 'n Coca Cola bottel te breek op die relings. Hy het dit op die 'tafel gekry. Hy het die stukkende bottel gevat en motor toe gekom. Hy het klaer daarna met die bottel gesteeek op die linkerarm. Ek het daarna weggehardloop en die motor gelos. Die klaer het weggehardloop na beskuldigde hom gesteeek het."

Die prentjie wat hier geskilder word is een van skielike geweld en 'n paniekbevange vlug. Dit sou nie verbasend wees as 'n waarnemingsfout in sulke omstandighede gemaak word nie.

Dit is merkwaardig dat die getuie Welsh, soos pas aangetoon, in sy hoofgetuienis, verklaar het dat die aanvaller die bottel van die tafel (klaarblyklik op die kafeestoept) geneem het en dat hy kort daarna onder kruisondervraging op die direkte vraag, „Het hy bottel op tafel gevat?" antwoord, „Nie gesien waar hy die bottel vat nie, net gesien hy slaan dit op die reëlings stukkend“. Die appellant en die getuie Pretorius stem dus met die klaer en Welsh saam dat die bottel op die reling stukkend geslaan is. Dit was egter nie slegs Welsh wat onseker was aangaande die plek waarvandaan die bottel geneem is nie. Die verdedigingsgetuies het mekaar duidelik hieromtrent weerspreek iets wat egter na die verloop van meer as vyf maande nie verbasend is nie. Dit word deur die appellant

se advokaat aan die hand gedoen dat Welsch in sy hoof-
getuienis nog onthou het waar, volgens die "instruksies"
van sy swaer, die appellant die bottel vandaan sou ge-
haal het maar dat hy hierdie inligting onder kruisonder-
vraging vergeet het. Die suggestie skyn nie sonder sub-
stansie te wees dat die swaers met mekaar beraadslaag het
aangaande hulle getuienis nie. Welsch se waarneming aan-
gaande die aanval en sy geheue daaromtrent kan nie te goed
gewees het nie want toe hy direk gevra is of die aanvaller
van die klaer oor die relings gespring het na die kar, was
sy antwoord dat hy nie kan onthou nie. Toe aan hom gestel
is dat hy dan gestaan en kyk het, was sy antwoord dat hy
nie opgelet het nie en besig was om die deur van die motor
oop te maak en wou inklim.

Uit hoofde van die voorgaande meen ek dat daar
redelike twyfel moet bestaan aangaande die Staat se bewys-
lewering van die identiteit van die persoon wat die aand

die klaer aangeval het. 'n Antwoord op die vraag waarom die klaer en sy swaer dan die appellant valslik sou beskuldig het, is in die eerste instansie dat sodanige foutiewe uitkenning nie noodwendig vals is nie.

'n Verdere moontlike uitleg van sulke gedrag is reeds jare gelede deur VAN DEN HEEVER, AR., in R. v. Masemang, 1950 (2) S.A. 488 (A) te p. 493 aan die hand gedoen. Ek haal die passasie t.a.p. volledig aan omdat daar 'n treffende ooreenkoms met die omstandighede van die huidige saak voorkom betreffende 'n onbevredigende uitkenningsparade. Die geleerde regter het hom soos volg uitgelaat:-

"The positive assurance with which an honest witness will sometimes swear to the identity of an accused person is in itself no guarantee of the correctness of that evidence. One often finds that a woman who was totally unable to point out her assailant on an identification parade will, when the accused is arrested on the strength of other evidence, swear positively at the trial that she recognises him as her assailant. The innate and instinctive desire that there shall be retribution may be conducive to this. In Wills on Principles of Circumstantial Evidence (7th Edit. p. 193) the learned author cites a number

of cases in which persons have been wrongly convicted (and even executed) on this type of evidence, which fills one with apprehension. At p. 36 the learned author observes:

'The testimony of the senses cannot be implicitly depended upon, even when the veracity of the witness is above all suspicion. An eminent barrister, a gentleman of acute mind and strong understanding, swore positively to the persons of two men whom he charged with robbing him in the open daylight. But it was proved by conclusive evidence that the men on trial were, at the time of the robbery, at so remote a distance from the spot as to render their guilt impossible.'

The real robbers were subsequently found in possession of the stolen goods and convicted.

The probative value of personal identification will of course depend upon all the surrounding circumstances and each case will have to be decided on its merits. But where such identification rests upon the testimony of a single witness and the accused was identified at a parade which was admittedly conducted in a manner which did not guarantee the standard of fairness observed in the recognised procedure, but was calculated to prejudice the accused, such evidence standing alone can have little weight."

Ek het nie sodanig op die kritiek op die verdedigingsgetuienis gekonsentreer nie. Daar is wel deur die landdros daarop kritiek uitgespreek maar die kritiek was nie op die getuies se gedrag in die getuiebank gebaseer nie en daar was ook nie 'n spesifieke bevinding teen enigeen van

leuenagtigheid nie. Die redes waarom die landdros hulle getuienis verwerp het, het ek vroeër reeds gemeld. Dit was grotendeels gebaseer op weersprekings aangaande die gebeure in die kafee. Na die tydsvverloop vanaf die voorval tot die verhoor, meer as vyf maande, is sodanige weersprekings aangaande die posisie veral van Pretorius en die appellant op sekere tye die aand, nie van veel belang nie. Daar was ook kritiek aangaande die getuienis van waar die bottel wat met die aanval gebruik is, vandaan sou gekom het. Die voormelde getuienis van Allen Christopoula aangaande die posisie van die appellant op die tydstip toe die aanval met die bottel moes plaasgevind het is nie spesifiek oorweeg of verwerp nie en vorm baie belangrike staving van die appellant se ontkenning dat hy enigiets met die aanranding op die klaer met 'n bottel te doen gehad het. Die verdedigingsgetuie, Koorsen, kan geredelik buite rekening gelaat word omdat hy die saak van die appellant nie beduidend bevorder nie. Daar moet op

hierdie stadium ook daaraan gedink word dat daar geen bewyslas op die appellant gerus het nie. Daar is egter voldoende redes aangevoer waarom die landdros 'n redelike twyfel aangaande die skuld van die appellant moes gehad het en hy het dus gefouteer deur te bevind dat daar bo redelike twyfel bewys is dat dit die appellant was wat die klaer soos beweer aangerand en gewond het. In die hof a quo het die gronde waarop die landdros se bevinding hierin verwerp word onvoldoende aandag geniet. Op grond van beginsels 10, 11, 13 en 16 geformuleer in R. v. Dhlumayo and Another, 1948 (2) S.A. 677 (A) te p. 678, is ek van mening dat beide die skuldigbevinding deur die landdros en die bevestiging daarvan deur die Natalse Provinsiale Afdeling nie gehandhaaf kan word nie en ter syde gestel moet word.

Met die oog op die uitslag van die appèl, is die hersieningsaansoek van minder belang. Ek mag tog aandui dat daar na my mening nie op die stukke enige onreëlmatig-

heid van so'n substansiële aard bewys is op grond waarvan die verhoor per se nietig verklaar kon word nie.

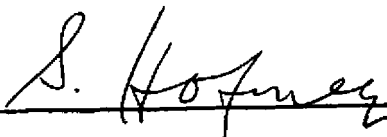
Die tolk teen wie sekere aantygings gemaak is aangaande sy optrede gedurende die verhoor het slegs ontken dat hy die saak met Ronnie Welsch of enige ander getuie bespreek het en ook dat hy enige persoonlike belang in die saak gehad het wat sy tolkwerk kon beïnvloed. Hy het die oorblywende bewerings nie ontken nie. Hierdie houding van die tolk het 'n gevoel van onsekerheid laat ontstaan aangaande die aard van sy optrede en die inslag wat dit op die verhoor kon gehad het. Hy het naamlik nie ontken dat hy aan mev. Coetzee wat sekere aantygings teen hom gemaak het o.a. sou gesê het "I ask you please to forget about this morning as I was only joking." Die tolk het ook nie die bewering van appellant se prokureur, Roets, ontken dat hy, die tolk, gedurende die verhoor notas sit en maak het op 'n stukkie los papier en telkens wanneer die prokureur na hom kyk hierdie notas in sy sak gesteek het wat

vir die prokureur as vreemde gedrag in 'n strafszaak voorgekom het. Die tolk sou ook tydens verdagings met ander nie-blankes buite die hof gepraat het en een van die gemelde nie-blankes sou notas gemaak het van wat hy sê. Die prokureur het ten spyte van 'n verdagting wat oor die naweek gestrek het, sy eie waarne- mings en die aantygings van mev. Coetzee nie by die landdros aanhangig gemaak voordat sy kliënt klaar skul- dig bevind en gevonniss was nie. Hoewel die prokureur, soos voor hierdie Hof betoog is, 'n sogenaamde oordeels- fout sou begaan het, het die hof a quo, waarskynlik tereg, bevind het dat die prokureur opsetlik besluit het om die punte van beswaar nie gedurende die verhoor te opper nie en dat dit hom gevolglik nie meer vry ge- staan het om daaroor te kla nie. Ek meen dat dit nie nodig is om hieroor uitsluitel te gee of meer aangaande hierdie aangeleentheid te sê nie.

Ten slotte verklaar ek dat sulke aanrandings soos die tans beweerde geval uiters betreurenswaardig is

aangesien dit goeie rasseverhouding in gevaar stel en
vertroebel. Sulke aanrandings moet deur die houe as
ernstig beskou en swaar gestraf word. Dit spreek egter
vanself dat sorg gedra moet word dat daar nie as gevolg
van 'n identifikasiefout 'n onskuldige persoon veroordeel
word nie.

Die appël word gehandhaaf en die skuldigbevinding
en vonnis word ter syde gestel.

HOFMEYR, AR

Jansen, AR) Stem saam

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

JACOBUS VAN WYK.....Appellant

en

DIE STAAT.....Respondent.

Coram: Jansen, Rabie et Hofmeyr, ARR.

Verhoordatum:

5 November 1976.

Leweringsdatum:

8 Desember 1976

U I T S P R A A K

RABIE, AR.:

Ek het die uitspraak van my kollega Hofmeyr gelees, maar ek kan ongelukkig nie saamstem met sy beslissing oor die appèl teen appellant se skuldigbevinding nie. Ek deel sy mening betreffende die hersieningsaansoek wat voor die hof a quo gedien het,

maar...../2

maar ek voel my verplig om ietwat vollediger op daardie aangeleentheid in te gaan as wat dit vir hom nodig was om te doen, gesien sy bevinding oor die appèl teen appellant se skuldigbevinding.

Ek bespreek eerste die appèl teen die hof a quo se weiering van die hersieningsaansoek. Die appellant het die hof a quo versoek om die verrigtinge in die landdroshof tersyde te stel en het in sy kennisgewing van mosie drie gronde vir sy versoek aangevoer. Dit lui soos volg:

"(i) Die persoon wat opgetree het as tolk in die verrigtinge en wat van Afrikaans in Zulu en andersom getolk het toe die Staatsgetuie D L Chabede en Ronnie Welsch getuienis afgelê het, nie onpartydig was nie en die Applikant vyandiggesind was.

(ii) Die genoemde tolk aan n Staatsgetuie, Ronnie Welsch, wie buite die Hof gewag het om getuienis af te lê, wesenlike belangrike gedeeltes van die getuienis wat deur die klaer afgelê was, bekend gemaak het.

(iii)...../3

(iii) Die genoemde tolk die getuie Ronnie Welsch aangespoor het om die klaer se getuienis te bevestig."

Appellant het op drie beëdigde verklarings gesteun. Die eerste is dié van sy skoonmoeder, n mev. Coetzee; die tweede, dié van Samuel Mokwena, skynbaar n werknemer van ðf appellant ðf sy skoonmoeder; en die derde, dié van n mnr. Roets, die prokureur wat appellant in die saak voor die landdros verdedig het. Mev. Coetzee se verklaring lui soos volg:

"(1)

Ek is die skoonmoeder van JACOBUS VAN WYK, die Appellant in hierdie saak wat op Maandag, 8 Julie 1974 en Woensdag, 10 Julie 1974 in die Landdroshof te Newcastle verskyn het op n aanklag van aanranding met die opset om ernstig te beseer.

(2)

Ek sou aanvanklik as n getuie geroep ge-
wees het en is deur my skoonseun se Prokureur,
Mnr. F E ROETS van Prokureursfirma PRETORIUS

&...../4

& BOSMAN, Vrede, opgedra om buite die Hof te wag, wat ek dan ook gedoen het.

(3)

Toe die Hof op Maandag, 8 Julie 1974, verdaag het vir tee, het die tolk, wie se naam aan my onbekend is, uit die Hof uit gekom en met n kleurling wie ook buite die Hof gestaan en wag het, n gesprek aangeknoop. Ek het later vasgestel dat hierdie kleurling se naam Ronnie Wells is en ook waargeneem dat hy self in die saak getuig het.

(4)

Die tolk het in Zulu met die genoemde Ronnie Wells gesels en aangesien ek Zulu besonder goed magtig is en binne hoorafstand van hulle af gesit het, het ek elke woord van die gesprek gevolg. Die tolk het aan Ronnie in Zulu gesê "Agwiwi thólwe nemopeti, mangena u ngamupanbaniza u yema queja oumujemele". Dit beteken vry vertaal: 'Dit is nie die regte persoon wat julle daar het nie, maar aangesien julle nou iemand in die Hof het, staan by die klaer'. . . .

(5)

Hulle het n entjie van my af weggeloop en met die wegloop het ek gehoor dat die tolk

verder...../5

verder aan die genoemde Ronnie Wells sê dat hy hom nou sal vertel van hoe die klaer getuig het die Beskuldigde aangetrek was, en wat hy gedoen het. Ek kon nie verder hoor wat hulle praat nie. Ek mag net meld dat ek op daardie stadium nog nie seker was dat dit die tolk was met wie Ronnie Wells gesels het nie, maar het dit uit navraag gedurende die oggend vasgestel.

(6)

Vanaf die teepouse tot en met die verdaging van die Hof vir middag-ete het ek steeds buitekant die Hof gewag en gedurende hierdie tydperk het n Bantoekonstabel met my n gesprek aangeknoop en het ek met hom in Zulu gepraat. Ek is oortuig daarvan dat hierdie Bantoekonstabel aan die tolk meegedeel het dat ek Zulu magtig was want gedurende die verdaging vir middagete het ek agter die tolk geloop wie in gesprek was met die klaer en die getuie Ronnie Wells. Ek het toe gehoor dat hy aan hierdie laasgenoemde twee persone meedeel dat hy wat die tolk is sal toesien dat ek nie in die Hof getuig nie daar ek Zulu

magtig...../6

magtig is en van die gesprekke gedurende die oggend gehoor het.

(7)

Toe die Hof om 2 namiddag hervat het, het die tolk na my toe gekom, met sy skouer teen my gedruk en in Engels aan my gesê: 'I believe you've got something on your mind', waarop ek geantwoord het: 'Whatever I've got to say I will tell to the Court', waarop hy weer aan my gesê het 'But you won't be allowed to give evidence in Court as you are related to the accused'. Ek het hom daarna meegedeel dat hy my alleen moet laat, waarop hy my soos volg meegedeel het: 'I believe your^A interpretation of the language is very good but I ask you please to forget about this morning as I was only joking'. Ek het hom nie hierop geantwoord nie en hom net ge-ignoreer. Ek het aangeneem dat hy bedoel by die woorde 'interpretation of the language' dat hy verwys na my kennis van die Zulutaal.

(8)

Ek is oortuig daarvan dat hy die aangelaentheid bespreek het met die Staatsgetuies en

hulle...../7

hulle ook voorgesê het oor wat hulle in die Hof moet getuig."

In Mkwena se verklaring word die volgende gesê:

"(1)

Ek is n SUID-SOTHO Bantoeman woonagtig te Cornelia. Ek is beide Afrikaans asook Zulu magtig en kan n gesprek in enige van hierdie twee tale goed volg.

(2)

Ek was by die Landdroshof te Newcastle op 8 Julie 1974 toe die saak van Mnr. JACOBUS VAN WYK aldaar voorgekom het. Ek was buite die Hof toe die tolk uit die Hof gekom het en n gesprek aangeknoop het met n kleurling. Alhoewel ek nie die presiese bewoording wat hy gebruik het kan onthou nie, het dit daarop neergekom dat alhoewel die kleurling en die Klaer in die saak nie die regte persoon in die Hof het nie, hulle nou moet saamstaan daar hulle nou wel iemand in die Hof het wat verskyn.

(3)

Hulle het verder met mekaar gesels maar daar hulle van my af weggeloop het kon ek die gesprek nie verder volg nie en weet ek nie wat daar verder gesê is nie.

(4)

Gedurende die etenspouse het die tolk n gesprek gevoer met n Bantoe-konstabel en dieselfde kleurling wat die oggend daar was en ek het toe gehoor dat die tolk aan die kleurling meedeel dat hulle die blanke vrou wat in die gang gesit het uit die Hof moet/hou aangesien sy die Zulutaal magtig is. Die blanke vrou na wie verwys word is Mev. MARTHA MOHANNA COETZEE en ek het onmiddellik hierdie gesprek tussen die tolk en die kleurling aan haar oorgedra".

Roets se verklaring lui, vir sover ter sake,

soos volg:

"(3)

Op Maandag, 8 Julie 1974 was die saak verhoor te Newcastle en het n nie-blanke tolk by

name...../9

name A N NKOSI, opgetree as amptelike tolk daar die klaer n bantoeman was.

(4)

Ek het gedurende die verhoor van hierdie saak gemerk dat hierdie tolk notas sit en maak op n stukkie los papier en telkens wanneer ek na hom gekyk het, het hy hierdie notas in sy sak gesteek. Hierdie optrede van hom het vir my vreemd voorgekom daar dit die eerste keer is dat ek die ondervinding het dat n tolk notas sit en maak in n strafsak.

Alhoewel ek nooit die tolk in gesprek met die Klaer of die ander Staatsgetuies gesien het nie, het ek wel gemerk, tydens verdagings, dat hy met ander nie-blankes n gesprek buitekant die Hof staan en voer en het een van hierdie nie-blankes n leertas by hom gehad en het hy ook notas gemaak terwyl hy met die tolk gepraat het.

(5)

Toe die Hof na die middagete hervat het op 8 Julie 1974 het ek n geraas buitekant die Hof in die gang van die Hof gehoor en toe ek

die...../10

die deur oopmaak het ek gemerk dat Mevr. Coetzee in n argument gewikkel was met die tolk asook n ander nie-blanke wie aan my onbekend is. Daar was ook verskeie ander persone in die gang en ek het Mevr. Coetzee versoek om asseblief nie n lawaai te maak nie daar dit die Hof moontlik kon hinder.

Na verdaging van die Hof het Mevr. Coetzee n volledige rapport aan my gemaak in verband met die gebeurtenis in die gang."

Wat Roets se verklaring betref, moet verder vermeld word dat hy op 10 Julie 1974 (die tweede dag van die verhoor), nadat die appellant skuldig bevind en gevonnies is, n mededeling aan die landdros gemaak het wat soos volg deur laasgenoemde genotuleer is:

"Dat tolk nadat eerste Staatsgetuie getuig het met die tweede Staatsgetuie gepraat en een van die sinsnedes wat hy blykbaar sou gebruik het: 'Dat alhoewel klaer en sy getuie nie regte man in Hof het nie. Hulle moet net staan by hulle storie."

Die eerste Staatsgetuie na wie hier verwys word, was die klaer in die saak, Duncan Lewis Chabebe, en die tweede Staatsgetuie was Ronnie Wells (laasgenoemde se van kom soms as Welsch in die stukke voor).

Die landdros wat die strafverhoor waargeneem het, sê in n beëdigde verklaring wat deur die Staat voorgelê is dat hy geen kennis dra van die bewerings wat daar gemaak word in die beëdigde verklarings wat by die kennisgewing van mosie aangeheg is nie. n Mnr Miller, wat die aanklaer by die verhoor was, sê o.m. die volgende in n beëdigde verklaring:

"(3)

^{un}
I am/aware of the fact that the interpreter made notes during the trial. Nobody brought this to my notice during the course of the trial.

(4)

I did not see the interpreter having a conversation with any of the State witnesses.

(5)

The alleged conversation between the interpreter

and the State witness was brought to my notice by Mr. Roets after the Court had pronounced its verdict. I told Mr. Roets to raise the matter with the presiding Magistrate."

Die Staat het ook n beëdigde verklaring
deur n mnr. Havemann voorgelê, waarin hy die volgende
sê:

I am the Senior Interpreter in the Supreme Court, Pietermaritzburg. I have had 28 years service in the Department of Justice as an Interpreter in the criminal Courts from Zulu to English and vice versa.

I have seen the affidavit of MARTHA JOHANNA COETZEE and in particular the writing in paragraph 4. The alleged Zulu words are unknown to me with the exception of 'tholwe' which means 'have found', and 'mangena' which means 'if go in', and 'u ngamuphanbanisa' which means 'Don't muddle him up', and 'yema' which means 'he stands'.

I have also consulted 'Doke and Vilakazi's' dictionary and the words do not appear therein.

the...../13

The correct translation of paragraph 4 lines 7-9 in Zulu would be, 'a ku si yena lo muntu wa ngempela e ni mu phethe lapa, kodwa ngoba se ni mu phethe umu²thu la e nkantolo, sekela yena umangali'."

Die tolk tydens die strafsak, A.N. Nkosi, se die volgende in n beëdigde verklaring:

"(1)

I am an Official Court Interpreter stationed at Newcastle Magistrate's Court.

(2)

I acted as an interpreter in the case in question.

(3)

I interpreted to the best of my ability from Zulu to Afrikaans and visa versa.

(4)

I saw the witness RONNIE WELLS on the day of the trial for this case where he was with other witnesses.

(5)...../14

(5)

I did not discuss anything with RONNIE WELLS or any other witness.

(6)

I do not know this witness well (RONNIE WELLS)
I only know him by sight.

(7)

I interpreted to the best of my ability and there was no personal interest which could affect my interpretation."

Die getuie Wells se beëdigde verklaring lui,
vir sover relevant, soos volg:

"Before I gave evidence in the said case, I was standing outside the said Court. I couldn't hear anything that was said in Court.

Nobody, that is the Court interpreter as well, did approach me and discussed the case with me, before I gave evidence.

Whilst I gave evidence, the Court interpreter, interpreted well and correct.

The...../15

The allegation made that the interpreter discussed the case with me before I gave evidence, is false."

Daar is geen repliserende verklaring namens die appellant ingedien nie.

Namens appellant is in hierdie hof tereg aanvaar dat die bewyslas op appellant gerus het om die hof a quo op n oorwig van waarskynlikhede daarvan te oortuig dat die tolk hom aan die beweerde onreëlmatige gedrag skuldig gemaak het. Appellant se advokaat se hoofbetoog was dat appellant hom van die bewyslas gekwyd het. In die alternatief is betoog dat die hof a quo, ten einde n beslissing oor die feitegeskille te kon gee, kragtens reël 6(5)(g) van die uniforme hofreëls mero motu moes beveel het dat mondelinge getuienis aangehoor moet word.

Wat die hoofbetoog betref, is deur appellant se advokaat aangevoer dat die tolk se "onreëlmatige

betrokkenheid..../16

betrokkenheid" by die saak uit die volgende blyk, nl.:

- (A) hy het die klaer se getuienis met Wells bespreek (mev. Coetzee se verklaring, paragraaf 4 e.v., en Mokwena se verklaring, paragraaf 2);
- (B) hy het met mev. Coetzee hieroor geargumenteer en haar versoek om die oggend se gebeure as n grap te beskou (mev. Coetzee se verklaring, paragraaf 7);

en
- (C) hy het gedurende die saak nêtas gemaak wat hy op verdagte wyse in sy sak gesteek het telkens wanneer Roets na hom gekyk het (Roets se verklaring, paragraaf 4).

Die advokaat het tereg daarop gewys dat slegs (A) onder eed ontken is, nl. deur die tolk (in paragraaf 5 van sy verklaring), en hy het aangevoer dat die hof

a quo hierdie aangeleentheid "te ligtelik afgemaak"

dit
het toe/die volgende i.v.m. die verklarings van die

tolk en Wells gesê het:

".....Dit is baie duidelik dat hierdie verklarings en veral dié van die tolk aan sekere tekortkominge ly. In plaas daarvan om elke bewering te beantwoord handel die verklarings van WELSCH en die tolk slegs in die algemeen oor die beweerde onreëlmatigheid. Die tolk se verklaring moes klaarblyklik in detail oor die bewerings in verband met die gesprek tussen hom en die getuie asook die beweerde argument tussen hom en mev. COETZEE, gehandel het. Dit is egter nie duidelik dat die tolk self die verklaring van mev. COETZEE, of dié van die Prokureur ooit gelees het nie. Heel moontlik is daar slegs aan hom gestel dat hy die getuienis van die klaer aan WELSCH oorgedra het. Met ander woorde is dit moontlik dat die tekortkominge in sy verklaring te wyte is aan die onbekwaamheid van die persoon wat sy verklaring in konsepvorm opgestel het. Dit is wel

waar...../18

waar dat daar geen aanduiding is dat dit die posisie is nie - behalwe dat die verklarings namens die Staat n mens kan maar sê druppels-gewyse geliasseer is."

Die wyse waarop die beëdigde verklarings van die tolk en Wells opgestel is, laat by my weinig twyfel dat dit die persoon wat daarmee gemoeid was aan die nodige ondervinding betreffende die opstel van sodanige dokumente ontbreek het, maar dit is natuurlik nie n oorweging wat kan dien om leemtes in die verklarings te vul nie. Die advokaat het dit dus reg wanneer hy sê dat slegs die bewering wat in (A) genoem word onder eed ontken is, maar dit bring m.i. nog nie mee, soos ek hierna sal aantoon, dat nou aanvaar moet word dat die tolk hom aan die beweerde onreëlmatige gedrag skuldig gemaak het nie. In paragraaf 4 van haar verklaring beweer mev. Coetzee dat sy gehoor het dat die tolk met Wells in Zulu praat en sy haal die

Zulu...../19

Zulu aan wat sy gehoor het. Sy gee ook n vertaling daarvan. Die verklaring van Havemann werp egter ernstige twyfel op haar verklaring dat sy gehoor het dat die tolk sê wat in paragraaf 4 van haar verklaring beweerd word en daar is geen antwoord op Havemann se verklaring nie. In hierdie omstandighede kan m.i. nie aanvaar word dat die tolk gesê het wat in paragraaf 4 van mev. Coetzee se verklaring beweerd word nie en, indien n mens twyfel het oor die waarheid van wat in hierdie paragraaf gesê word, moet jy noodwändig ook twyfel oor die waarheid van wat sy in paragraaf 7 sê, nl. dat die tolk gedurende die verdaging vir middagete aan haar gesê het dat hy die oggend maar met n grap met haar gemaak het.

Wat ek hierbo i.v.m. paragraaf 4 van mev. Coetzee se verklaring gesê het, geld ook vir Mokwena se bewering (in paragraaf 2 van sy verklaring) dat hy ge-

hoor...../20

hoor het dat die tolk woorde gebruik wat daarop neerkom dat "hoewel die kleurling en die klaer in die saak nie die regte persoon in die Hof het nie, hulle nou moet saamstem daar hulle nou iemand in die Hof het wat verskyn". Dit is wesenlik wat mev. Coetzee in paragraaf 4 van haar verklaring sê, en Havemann se verklaring moet dus noodwendig ook op sy verklaring twyfel werp.

Wat mev. Coetzee se verklaring betref, lê
ook
daar/nog n ernstiger struikelblok in die weg van
appellant se betoog as wat reeds hierbo aangedui is.
Dit het betrekking op wat in paragrawe 3 en 5 van mev.
Coetzee se verklaring gesê word. Dit kom daarop neer
dat sy op die eerste dag van die verhoor, toe die hof
"verdaag het vir tee", gehoor het hoe die tolk aan Wells
sê "dat hy hom nou sal vertel van hoe die klaer getuig
het die beskuldigde aangetrek was, en wat hy gadoen het".
Die belangrikheid van so n mededeling deur die tolk,
indien dit gemaak is, hoef nouliks vermeld te word,

want...../21

want dit sou toon dat hy aan Wells inligting gegee het oor n punt wat op die identiteit van die klaer se aanvaller betrekking gehad het. Die hof a quo het, met verwysing na die notule van die verrigtinge in die strafsak, bevind dat mev. Coetzee se gemelde bewering onwaar is en daar bestaan m.i. geen twyfel oor die juistheid van hierdie bevinding nie. Sy sê nl., soos reeds aangetoon, dat sy gedurende die tee-verdagingsgehoor het hoe die tolk vir Wells sê dat hy hom wil vertel wat die klaer getuig het oor hoe die beskuldigde aangetrek was. In die oorkonde wat aan ons voorgelê is, word vir die eerste maal op bladsy 11 van n verdagting van die hof melding gemaak en die klaer het eers daarna, op bladsy 12 van die oorkonde, vir die eerste maal enigiets i.v.m. die kleredrag van die beskuldigde (appellant) gesê. Daar is voor ons betoog dat daar geen aanduiding is dat die verdagting wat op bladsy 11 genoem word inderdaad die tee-verdagting was nie want,

so is aangevoer, hoewel daar geen aanduiding is van n
ander verdaging wat moontlik die tee-verdaging kon ge-
wees het nie, "is daar ook geen aanduiding van die
middag-verdaging nie terwyl ons weet dat die saak wel
namiddag voortgegaan het" (aanhaling uit die advokaat
se skriftelike betoogpunte). Die betoog is ongegrond.
Op bladsy 13 van die notule is ^{die} is/klaer gevra - dit was
in die loop van sy kruisverhoor - om na sy horlosie te
kyk en te sê hoe laat dit toe was. Sy antwoord was,
"22 minute voor twaalf", en daar is genotuleer dat die
antwoord "korrek" was. Hierdie antwoord betreffende
die tyd is kort ná die verdaging wat op bl. 11 vermeld
word, gegee, en daar kan dus geen twyfel wees dat die
betrokke verdaging die tee-verdaging was nie. Dit
volg dus dat die bewering wat mev. Coetzee in paragraaf
5 van haar verklaring maak nie waar kan wees nie.

In die lig van wat hierbo gesê is, kan die

bewering...../23

bewerings waarna in (A) en (B) hierbo verwys word m.i. nie aanvaar word nie en hulle kan gevolglik nie dien as grond vir die betoog wat die advokaat na aanleiding daarvan gelewer het nie.

Ek verwys vervolgens na (C), d.w.s., die verklaring van Roets dat hy "gedurende die verhoor.... gemerk het dat hierdie tolk notas sit en maak op 'n stukkie los papier" en dat die tolk, telkens wanneer Roets na hom gekyk het, "hierdie notas in sy sak gesteek (het)" (paragraaf 4 van sy verklaring). Dit is gemene saak dat die tolk die getuienis van die klaer vertolk het, en volgens die beëdigde verklaring van Wells is ook sy getuienis deur die tolk vertolk. As die tolk vir sowel die klaer as Wells as tolk opgetree het, kon hy onmoontlik notas gemaak het (of hy noual gesit het of nie) terwyl hulle getuig het. Roets beweer dat hy "gedurende die saak" gesien het dat die tolk notas maak, maar hy sê nie wanneer "gedurende die saak nie."

Dit kon nie, soos ek gesê het, gewees het terwyl die klaer en Wells getuienis gegee het nie. Die enigste ander Staatsgetuie was speurder-sersant Taljaard, wat oor die uitkenningsparade getuig het. Ek kan geen rede sien waarom die tolk notas van sy getuienis sou wou gemaak het nie, want enigeen wat wou gehoor het wat hy sê, kon in die hof daarna gaan luister het. Vir sover Roets se bewering dat die tolk "gedurende die saak" notas gemaak het op die tyd toe appellant en sy getuies getuienis gegee het, betrekking mag hê, begryp ek nie hoe dit met enige onreëlmatigheid aan die kant van die tolk in verband gebring kan word nie. My mening m.b.t. (C) is dat dit nie ernstige oorweging verdien nie.

Uit hoofde van alles wat hierbo gesê is, is ek van mening dat appellant geensins daarin geslaag het om te bewys dat die beweerde onreëlmatighede gepleeg is nie. Die advokaat se hoofbetoog kan gevolglik

nie slaag nie.

Met betrekking tot appellant se alternatiewe betoog, t.w., dat die Natalse Provinsiale Afdeling mero motu kragtens die gemelde hofreël 6(5)(g) moes gelas het dat mondelinge getuienis oor die feitegeskille aangehoor moet word, is aangevoer dat hierdie hof die saak vir die aanhoor van mondelinge getuienis na die hof a quo moet terugverwys.

In die hof a quo het nie een van die partye die hof versoek om mondelinge getuienis aan te hoor of om die saak na die landdroshof terug te verwys nie, maar die hof het nietemin die vraag oorweeg of hy self getuienis moes aanhoor. Die hof se beslissing oor die vraag lui soos volg (per Milne, R., met wie James, R.P., saangestem het):

"Selfs as aanvaar word dat daar n bona fide feiteverskil bestaan (waaroer ek twyfel), was die appellant daarmee tevrede dat die

saak...../26

saak op die stukke besleg word. In die besondere omstandighede van hierdie saak bestaan daar geen goeie redes waarom die hof mero motu behoort te beveel dat dit vir mondelinge getuienis verwys word nie met inagneming van die feit dat daar geen bevredigende verduideliking voorgelê is waarom die betrokke getuienis nie in die Landdroshof aangevoer is nie. Vgl. S. v. De Jager 1965 (2) S.A. 612 (A.D.)".

Ek is geensins daarvan oortuig dat die hof a quo n verkeerde besluit geneem het nie en m.i. hoef daar nie veel oor die aangeleentheid gesê te word nie. Volgens die beëdigde verklarings wat voor die hof gelê is, het appellant se prokureur in die loop van die strafverhoor van die beweerde onreëlmatighede gehoor en hy beweer dat hy self ook gedrag aan die kant van die tolk gesien het wat vir hom na onreëlmatige optrede gelyk het, maar hy het daaroor geswyg en toegelaat dat die saak afgehandel word voordat hy enigiets oor die beweerde

onreëlmatighede...../27

onreëlmatighede aan die landdros genoem het. Nadat die hersieningsaansoek aanhangig gemaak is en appellant se regsverteenwoordigers die beëdigde verklarings ontvang het waarop die Staat in die hersieningsaansoek wou steun, is geen antwoorde daarop voorberei nie, hoewel ongetwyfeld besef moes gewees het dat daardie verklarings belangrike feitegeskille na vore gebring het. En later, hoewel die onus op appellant was om te bewys dat die beweerde onreëlmatighede inderdaad plaasgevind het, is daar geen poging aangewend om die geskille deur middel van die voorlegging van mondelinge getuienis op te los nie. In hierdie omstandighede was die hof a quo m.i. geregtig om te bevind dat appellant "tevrede (was) dat die vraag op die stukke besleg word" en dat die hof self nie geroepe was om te gelas dat mondelinge getuienis aangehoor moet word nie. My mening is derhalwe dat appellant se alternatiewe betoog m.b.t. appèl teen die hof a quo se afwysing van die

hersieningsaansoek ook nie kan slaag nie.

Wat die appèl teen appellant se skuldigbevinding betref, is ek nie daarvan oortuig dat hierdie hof kan bevind dat die verhoorhof fouteer het nie. Die redes vir my mening sal blyk uit wat hierna gesê word.

Die landdros se "Redes vir feitebevindings" toon dat hy m.b.t. die Staatsgetuies en hulle getuienis tot die volgende bevindings (waaraan ek nommers sal gee om verwysing daarna te vergemaklik) geraak het:

- (1) dat die klaer en Wells "n baie goeie indruk op die hof gemaak (het) as betroubare en geloofwaardige getuies" en dat hulle "direk en sonder om vrae te omseil" op die vrae van die prokureur wat hulle gekruisvra het, geantwoord het;
- (2) dat die klaer en Wells mekaar "in alle wesenlike opsigte" gestaaf het en dat hulle dit met mekaar "eens" was oor "hoe die bakleiery

buite verloop het en hoe die klaer die wond
opgedoen het;

(3) dat dit "buite die kafee goed verlig was en
dat klaer en sy getuie nie 'n fout gemaak het
nie" (d.w.s., met betrekking tot hulle ge-
tuienis dat hulle gesien het dat appellant
die persoon was wat die klaer aangerand het);

(4) dat "identiteit" wat 'n groot rol in hierdie
saak speel,..... verder bewys (is) deur
'n uitkenningsparade wat korrek deur Sersant
Taljaard gehou is. Klaer en getuie Welsh
het sonder om te huiwer appellant uitgewys";
en

(5) dat dit "uiters onwaarskynlik is dat klaer
en sy getuie hom (appellant) valslik sal
impliseer met die bottelstekery".

Die kritiek wat op hierdie bevindings uitge-

spreek...../30

spreek is, word hieronder behandel. Ek verwys eers na hoe die landdros oor die "verdedigingsgetuies" geoordeel het:

- (a) Pretorius was n "onbetroubare" getuie en sy getuienis oor wat hy i.v.m. die betrokke gebeure gesien het, is "ooglopend vals".
- (b) Koorsen se getuienis oor die "bakleiery" is verwerp. Hy was n "onbetroubare" getuie en het die hof nie "beïndruk" nie.
- (c) "Getuie Christodoula se getuienis is ook nie van veel waarde nie, aangesien sy te kenne gegee het dat sy in die kafee besig was om mense te bedien en glad nie gesien het wat buite gebeur het nie."
- (d) In die lig van sy bevindings hierbo vermeld, sê die landdros dat appellant se getuienis "oor wat buite gebeur het, staan gevolglik enkel en direk in teenstelling met wat klaer

en getuie Ronnie Welsch getuig het, "en hy sê verder die volgende oor sy getuienis:

"Die enigste rede wat hy aanvoer hoekom hy geïmpliceer word met die bottelstekery is omdat sy motor n uitsonderlike kleur het, maar nadat hierdie bewering van hom onder kruisverhoor getoets is, het dit ook gewankel en hy het later te kenne gegee dat sy motor nie n uitsonderlike motor is nie. Oor sy kleredrag, wat ook nie strook met die getuienis van die Staat nie, is hy gestaaf deur onbetroubare getuies. Sy getuienis is ook teenstrydig met die getuienis van die ander Staatsgetuies, bv. volgens hom het hy op die stoep gestaan maar getuie Christodoula sê hy het in die deur gestaan. Getuie Pretorius sê die beweerde persoon wat die klaer aangeval het, het teruggekeer en die bottel kom haal, maar volgens appellant se getuienis het die beweerde aanvaller van die klaer die bottel uit die yskas gevat toe hy uitgaan."

Die landdros sluit sy bespreking oor appellant se ge-

tuienis..../32

tuienis met die volgende sin af:

"Die hof het appellant se weergawe in soverre dit strydig is met die gestaafde getuienis van die Staat verwerp omdat dit uiters onwaarskynlik is dat klaer en sy getuie hom valslik sal impliseer met die bottelstekery".

Ek keer nou terug tot die landdros se bevindings oor die Staatsgetuies, soos genoem in paragrawe (1) tot (5) hierbo.

Wat (1) en (2) betref, is daar aangevoer dat die landdros nie gelet het op sekere teenstrydighede in die getuienis van die klaer en Wells nie en dat, indien hy dit wel gedoen het, hy moontlik tot 'n ander bevinding oor hulle geloofwaardigheid sou gekom het. Ek stem nie saam met die betoog nie. Die eerste teenstrydigheid waarna verwys is, is dat Wells getuig het dat appellant die persoon was wat in die kafee aan die klaer gestamp het, terwyl die klaer gesê het dat dit iemand was wat by appellant was. Daar bestaan wel so

n teenstrydigheid in hulle getuienis, maar die blote feit dat die landdros dit nie noem nie beteken nie dat hy nie daarvan bewus was nie. Dit blyk uit die oorkonde dat appellant se prokureur aan die einde van die saak die landdros se aandag pertinent op hierdie verskil in die klaer en Wells se getuienis gevestig het en dit is gevolglik kwalik denkbaar dat die landdros dit sou veronagsaam het. Na my mening is die teenstrydigheid nie van soveel belang dat dit n mens sou regverdig om die klaer en/of Wells as ongeloofwaardige getuies te beskou nie. Die tweede teenstrydigheid waarna verwys is, is dat appellant getuig het dat appellant in die kafee met hom "geraas" het, terwyl (so is aangevoer) Wells gesê het dat appellant nie met die klaer geraas het nie. Wells is in die loop van sy kruisverhoor gevra, met verwysing na appellant, "Hy het nie geraas nie?", en sy antwoord was "Nee".

Hierdie antwoord sou op die gemelde teenstrydigheid dui, maar dit was nie al wat Wells oor die aangeleentheid gesê het nie. Kort nadat hy bogemelde antwoord gegee het, is hy gevra, weer met verwysing na appellant, "Wat het jy gedink gaan hy doen met bottel?", en sy antwoord was: "Dat beskuldigde klaer met bottel sal steek want hy het geraas gehad binne kafee met klaer". Hier gee hy dus te kenne dat appellant wel in die kafee met die klaer geraas het, en hy is geen verdere vrae oor hierdie antwoord gevra nie. In die omstandighede sou ek die teenstrydigheid waarop ons aandag gevestig is as van weinig belang beskou. Nog 'n teenstrydigheid waarop ons aandag gevestig is, is dat die klaer gesê het dat appellant op die betrokke aand n "amper geel" hemp aangehad het, terwyl Wells gesê het dat die hemp "amper rooi" was. Hierdie verskil in hulle getuienis is m.i. n'nietiesheid. My mening is gevolglik, soos reeds aangedui, dat die verskille in die ge-

tuienis van die klaer en Wells nie sodanig is dat dit by n mens n twyfel laat oor die landdros se mening soos in (1) en (2) hierbo vermeld nie.

Wat Wells betref, is ons ook gewys op die feit dat hy in sy hoofgetuienis gesê het dat appellant die bottel waarmee hy die klaer aangerand het op n tafel gekry het terwyl hy onder kruisverhoor gesê het dat hy "nie gesien het waar hy (appellant) die bottel vat nie". Hy is geen verdere vrae oor laasgenoemde bewering gevra nie. Daar is gesuggereer dat hy en appellant waarskynlik vooraf bespreek het wat hulle oor die bottel gaan sê en dat Wells toe in sy hoofgetuienis gesê het (net soos die klaer ook gesê het) dat appellant die bottel op die tafel gekry het, maar dat hy, teen die tyd toe hy gekruisvra is, vergeet het om te herhaal dat appellant die bottel op die tafel gekry het. Ek glo nie daar is grond vir so n suggestie nie. Dit is nie aan Wells gestel nie en daar kan nie aanvaar

word dat hy nie n bevredigende verduideliking vir die
verskil tussen die twee bewerings, soos deur die land-
dros genotuleer, sou gehad het nie. Dit kom my voor
dat die volgende n moontlike verduideliking sou kon
wees: Volgens die klaer se getuienis, wat nie betwis
is nie, was daar n tafel "voor die kafee" (vermoedelik
op die stoep) waarop daar bottels gestaan het. Hy
het o.m. gesê dat appellant/ⁿleë bottel op daardie
tafel geneem het. Wells het getuig dat hy nie kon
sê of die bottel wat appellant gehad het leeg was nie,
maar dit kom my as moontlik voor dat sy aanvanklike
bewering dat appellant die bottel "op n tafel" gekry
het bloot n afleiding deur hom kon gewees het van die
feit dat daar n tafel was waarop daar bottels gestaan
het. Maar hoe dit ook al sy, daar kan na my mening
nie met reg gesê word dat Wells se gemelde twee be-
werings n aanduiding is dat hy en die klaer vooraf
beraadslaag het oor wat hulle sou getuig nie.

Soos blyk uit die voorgaande, is ek nie daarvan oortuig dat die landdros fouteer het in sy beoordeling van die klaer en Wells se getuienis soos in (1) en (2) vermeld nie.

Wat bevinding (3) betref, is die klaer se getuienis dat "die plek.....goed verlig" was nie betwis nie en dit is nooit aan hom of Wells gesuggereer dat die beligting sodanig was dat dit die uitkenning van die klaer se aanrander onmoontlik maak, of selfs bemoeilik, het nie. Daar is nie getuienis dat daar soveel blankes teenwoordig was dat die klaer en Wells as gevolg daarvan dalk 'n fout oor die identiteit van die klaer se aanvaller kon maak het nie. Appellant en Pretorius praat wel van 'n samedromming van mense buite die kafee, (daar is gepraat van 'n bus vol kleurlinge wat daar gekom het), asook van 'n bakleiery wat daar sou ontstaan het, maar, soos ek hulle getuienis lees, sou dit ná die aanranding waaroor die onderhawige

saak gaan, gebeur het. Soos reeds aangedui, was daar geen getuienis - en dit is ook nooit aan die klaer of Wells gestel - dat daar soveel blankes was dat hulle dalk verkeerdelik een van hulle vir appellant kon aangesien het nie. Volgens Pretorius, kan kortliks gesê word, was hy en appellant die enigste twee blankes in die kafee totdat daar drie ander ingekom het en dit was gemene saak dat die persoon wat die klaer aangeval het uit die kafee uitgekom het.

Soos reeds aangedui is, is dit nooit gedurende die verhoor namens appellant gesuggereer dat die klaer en Wells op die betrokke aand n bona fide foutbetreffende die identiteit van die klaer se aanrander kon gemaak het nie. Aan die klaer is die volgende gestel: "Ek stel dit aan jou jy het beskuldigde se motor gesien en hom kort-kort daarna in die dorp gesien en vir jou n prentjie gevorm van hoe hy lyk. Daarna het jy hom

uitgeken...../39

uitgeken op die parade". En ook: "Die feit dat jy n rooi Chev Commando motor gesien het, het jy gedink die bestuurder het jou aangerand?" Met ander woorde, daar is aan die klaer gesuggereer dat hy nie werklik gesien het dat appellant die persoon was wat hom aangerand het nie, maar dat hy besluit het om te sê dat appellant hom aangerand het bloot omdat hy appellant se motor by die kafee gesien het; en, verder, dat hy appellant ná die aand van die aanranding dikwels in die dorp gesien het, dat hy vir hom n "prentjie" gevorm het van hoe appellant lyk, en dat dit die rede is waarom ^{hy} appellant op die uitkenningsparade uitgewys het. In sy hoofgetuienis het appellant gesê: "Ek het n rooi motor met swart dak en vreemde registrasienommer, n baie opsigtelike motor. Ek koop elke dag by die Oribi kafee. Ek dink omdat ek n vreemde motor het en omdat hulle my daar gesien het, daarom het hulle my uitgewys". Dat die klaer van oneerlike

optrede..../40

optrede in verband met sy identifisering van appellant
beskuldig is, blyk ook uit die betoog van appellant se
prokureur aan die einde van die saak. Die betoog op
hierdie punt is (vir sover ter sake) soos volg deur
die landdros gemotuleer: "Die aand van die bakleiery -
het klaer die nommer van beskuldigde se voertuig afge-
skryf - Aan ondersoekbeampte het hy gesê die bestuurder
van die rooi Chev Commando met registrasienommer
OU 1669 het hom aangerand..... Dat hy 5½ maande tyd
gehad het om beskuldigde goed te identifiseer. Van-
daar sy identifikasie by parade. Klaer en sy getuie
het iemand gesoek om die blaam op te lê." Die land-
dros het hierdie betoog verwerp en, soos blyk uit
bevinding (5), bevind dat dit uiters onwaarskynlik
is dat die klaer en Wells appellant valslik sou
geïmpliseer het.

Ek sê hierna meer oor (5) en verwys eers na

bevinding...../41

bevinding (4) m.b.t. die uitkenningsparade. In die verhoor is daar nooit gesuggereer dat daar enigiets onreëlmatig i.v.m. die uitkenningsparade plaasgevind het nie. Appellant se prokureur het slegs drie vrae aan speurder-sersant Taljaard gestel en die enigste wat genoem hoef te word, is die volgende: "Is dit moontlik dat die getuies die beskuldigde voor die tyd met die misdadig geassosieer het?". Die antwoord was: "Moontlik". Die suggestie wat in die vraag opgesluit lê, moet gesien word in die lig van wat onder (3) hierbo i.v.m. die uitkenningsparade gesê is. In hierdie hof het appellant se advokaat ons na die volgende passasie in die kruisondervraging van die klaer verwys:

V. Hoeveel manne was by die uitkenningsparade?

A. Baie mense gewees.

V. Beskuldigde was enigste man met 'n bril?

A...../43

- A. Daar was ander mense met brille.
- V. As beskuldigde en polisie kom sê hy was enigste met bril, wat sê jy dan?
- A. Ek ken die mense wat daar was. Die ander persoon wat bril dra werk by Phil Morkel."

Na aanleiding van hierdie getuienis (waaroor daar geen vrae aan speurder-sersant Taljaard gestel is nie) is aangevoer dat die uitkenningsparade as van geen waarde beskou moet word wat appellant se uitwysing deur die klaer betref. Ek wil nie oor hierdie submitisie uitwei nie en sal aanvaar dat dit gegrond is. Ek aanvaar ook, afgesien hiervan, dat die landdros se bevinding (4) te ver gaan wanneer hy sê dat die identiteit van die klaer se aanrander deur die uitkenningsparade "bewys" word, maar al sou 'n mens, soos ek die saak sien, bevinding (4) buite rekening laat, kan dit nie afdoen aan die getuienis dat die klaer van die begin af beweert dat appellant - die bestuurder van die

motor...../43

motor OU 1669 - hom aangerand het nie. Die klaer
het getuig, in antwoord op vrae wat in kruisverhoor
aan hom gestel is, dat hy gesien het hoe appellant,
nadat hy hom beseer het, in sy motor klim en ook dat
hy "die aand" die motor se nommer afgeskryf het.
Hy het ook gesê, ook in antwoord op n vraag in kruis-
verhoor, dat hy dieselfde aand na die polisiestasie
toe gegaan het. Uit verdere vrae wat in kruisverhoor
aan hom gestel is (en waaruit dit wil voorkom asof
die prokureur by die polisie inligting verkry het
oor wat die klaer aan hulle gesê het), blyk dit ook
dat appellant van die begin af gesê het dat hy aange-
rand is deur die bestuurder van die motor OU 1669.

Wat Wells se uitkenning van appellant op die
uitkenningsparade betref, is daar aangevoer dat dit
ook waardeloos was aangesien appellant getuig het dat
hy vir Wells geken het. Dit is waar dat appellant ge-

tuig het dat hy die klaer se "vriend" - vermoedelik Wells - ken en dat hy hom die betrokke aand gesien het, maar dit beteken nog nie dat Wells hom geken het nie. Maar afgesien hiervan, Wells het getuig dat hy appellant op die betrokke aand vir die eerste maal gesien het en dit is nooit aan hom gestel dat hy appellant ken, of dat appellant hom ken, en dat sy getuienis nie waar is nie. In hierdie omstandighede het appellant se bewering dat hy die klaer se "vriend" ken weinig oortuigingskrag.

Daar is nog n punt wat ek i.v.m. die uitkenningsparade wil noem, nl. dat ek nie kan saamstem met die gedagte dat die wyse waarop die parade gehou is, en die feit dat dit eers n paar maande ná die betrokke aand gehou is, rede bied vir kritiek op die getuienis van die klaer of Wells nie. Hulle het niks te doen gehad met die wyse waarop die parade

gehou...../45

gehou is nie en daar is niks wat die mening regverdig dat die feit dat die parade so laat gehou is daarop dui dat die klaer nie, soos hy beweer, op die betrokke aand al na die polisiestasie toe gegaan het nie.

Appellant se prokureur het dit o.m. aan die klaer gestel dat hy "n paar dae ná die voorval" (die datum van die voorval was 1 Februarie 1974) appellant se motor by n garage gesien het en dat hy toe "die polisie-man" gaan vertel het "die betrokke kar gooi petrol in by die garage". In die lig van hierdie stelling aan die klaer dat hy "n paar dae ná die voorval" vir die polisie gesê het waar hulle appellant (of sy motor) kon vind, begryp ek nie hoe gesuggereer kan word dat versuim aan die kant van die klaer om vroeër met die polisie in verbinding te tree die rede is, of n rede kan wees, waarom die parade eers in Junie 1974 gehou is nie. Die prokureur het die geleentheid gehad om speurder-sersant Taljaard te vra waarom die parade in

so n laat stadium gehou is, maar hy het dit nie gedoen nie en in die omstandighede kan nie gesê word dat die feit dat dit so laat gehou is die klaer se getuienis onder verdenking plaas nie.

Ek kom nou by bevinding (5), d.w.s., dat dit uiters onwaarskynlik is dat die klaer en Wells appellant valslik sou impliseer. Hierdie bevinding moet m.i. in samehang met ander bevindings van die landdros gelees word, t.w., dat die klaer en Wells die hof beïndruk het as betroubare en geloofwaardige getuies en dat hulle mekaar in wesenlike opsigte (waaronder die identiteit van die klaer se aanvaller sou val) gestaaf het. Verder moet dit gesien word teen die agtergrond van wat ek m.b.t. bevinding (3) hierbo gesê het oor appellant se suggestie dat die klaer en Wells besluit het om te sê dat hy die klaer aangerand het bloot omdat hulle hom met sy motor vereensel-

wig het. Appellant se prokureur het dit aan die
klaer gestel dat die feit dat hy n "rooi Chev Commando
motor" gesien het hom laat dink het dat die bestuurder
daarvan hom aangerand het en appellant het in sy
hoofgetuienis die getuienis aangebied dat sy motor
"baie opsigtelik" was en dat hy "dink" dat omdat hy
"n vreemde motor(het?) en omdat hulle my daar gesien
het, daarom het hulle my uitgewys". En, soos reeds
gesê, die prokureur het voor die landdros betoog dat
die klaer "5½ maande tyd gehad het" om hom "goed te
identifiseer" en dat "klaer en sy swaer het iemand ge-
soek om die blaam op te lê". Appellant het in kruis-
verhoor nie goed gevaar met sy suggestie dat sy motor
so "opsigtelik" was dat dit die klaer en Wells kon
beweeg het om die bestuurder daarvan, eerder as die
bestuurder van n ander voertuig, as die klaer se
aanrander uit te sonder nie. Die landdros sê tereg
in sy "Redes" dat appellant naderhand toegegee het

dat...../48

dat sy motor nie "uitsonderlik" was nie. Al rede wat appellant uiteindelik kon suggereer oor waarom die bestuurder van sy motor as die aanrander van die klaer uitgewys is, was dat dit reg voor die ingang van die kafee gestaan het. Met betrekking tot die prokureur se betoog dat die klaer en Wells "iemand gesoek (het) om die blaam op te lê", was daar voor die landdros die getuienis van die klaer (wat hy nie self aangebied het nie maar wat in kruisverhoor ontlok is) dat hy op die aand van die aanranding die nommer van appellant se motor afgeskryf het en ook dat hy op dieselfde aand na die polisiestasie toe gegaan het. Soos ook reeds aangetoon is, het die prokureur (skynbaar op grond van inligting wat hy by die polisie gekry het) dit aan die klaer gestel dat hy "n paar dae" ná die voorval aan die polisie gesê het waar hulle die motor kon vind. In die lig van al hierdie getuienis kan m.i. nie waarde geheg word aan die sug-

gestie...../49

gestie dat die klaer iemand "gesoek" het "om die blaam op te lê" nie. Die getuienis toon dat die klaer van die begin af te kenne gegee het dat hy deur die bestuurder van OU 1669 aangerand is en dit is moeilik om te glo dat hy direk na die aanval al sou besluit het om wraak teneem vir die aanval wat daar op hom gedoen is deur iemand as sy aanvaller uit te wys bloot omdat sy motor voor die kafee gestaan het of omdat dit n vreemde voorkoms of vreemde nommer gehad het. Na my mening kan nie gesê word dat daar nie grond vir bevinding (5) van die landdros was nie.

Ek kom nou by die landdros se beoordeling van die "verdedigingsgetuies" en begin met Pretorius. Hy is, soos reeds gesê, as n onbetroubare getuie beskou en sy getuienis is as "ooglopend vals" verwerp. Ek is daar geensins van oortuig dat die landdros in sy siening van hierdie getuie fouteer het nie en ek vind

dit...../50

dit onnodig om na al die teenstrydighede tussen sy getuienis en dié van die ander getuies te verwys.

Dit is voldoende om op die volgende paar punte te wys.

Volgens appellant se getuienis was Pretorius "nog in die kafee" toe die "bakleiere" buite plaasgevind het omdat hy gewag het "vir hoender om gaar te word."

Pretorius se getuienis was egter heel anders. Hy het getuig dat hy eers in die kafee was maar dat hy daarna op die stoep gaan staan het. Hy het in besonderhede beskryf wat hy gesien het terwyl hy op die stoep gestaan het, nl.:

"Toe het die kleurling na die motor toe gehardloop. Die linkerkantste deur oopgemaak met die linkerhand. Daarna die 'cuboil' (cubbyhole?) oopgemaak. Ek het so afgelei. Daarna het dit vir my gelyk soos n mes, maar dit was n mes uitgetrek uit 'cuboil'. Die blanke het vorentoe beweeg kar toe, maar toe hy die mes sien omgespring en n liter Coca Cola uit die rak gehaal - hy het verby my gehardloop met die Coke - verder het hy

dit op die relings voor die kafee stukkend geslaan. Daar het hy op die kleurling afgestorm met die gebreekte bottelnek in sy regterhand. Ek weet nie of hy die kleurling gesteeek het nie, die dame het my geroep om die hoender te kom haal."

Volgens appellant se getuienis oor waar Pretorius hom bevind het toe die "bakleiery" begin het, kon Pretorius nie gesien het wat hy in hierdie passasie beweer dat hy gesien het nie. Hy kon dit ook nie gesien het indien n mens waarde kan heg aan die getuienis van Christodoula nie. Sy het o.m. getuig: "Mr Pretorius at no stage went out of the cafe while the fight was on outside."

Wat die getuie Koorsen betref, is dit nie nodig om veel te sê nie. Dit blyk by n ontleding van sy getuienis dat hy niks gesien het wat in verband staan met die aanval op die klaer nie.

Ek kom vervolgens by die getuienis van die

eienares...../52

eienares van die kafee, Helen (?) Christodoula.

Daar is namens appellant betoog dat sy belangrike getuienis gegee het wat deur die landdros oor die hoof gesien is en wat hom, indien hy dit wel in ag geneem het, moes laat twyfel het aan die juistheid van die klaer en Wells se getuienis. Haar getuienis wat hier bedoel word, is dat sy appellant en Pretorius in die kafee bedien het en dat "accused after been served stood in the door and looked". Daar is aangevoer dat hierdie getuienis die landdros ten minste moes laat twyfel het of appellant/^{die}klaer se aanrander kon gewees het. Die landdros maak spesifiek melding van Christodoula se getuienis dat appellant in die kafee se deur gestaan het en dit kan nie gesê word dat hy nie daarvan bewus was nie. Dit spreek natuurlik vanself dat hy dit nie aanvaar het nie en ek is geensins daarvan oortuig dat hy op grond daarvan moes

getwyfel...../53

getwyfel het oor die getuienis van die klaer en Wells nie. Sy het getuig dat sy baie besig was in die kafee en n mens vra jouself af waarom sy nou juis sou opgelet het dat appellant die hele tyd in die deur bly staan het - en ook nie slegs dat hy daar gestaan het nie, maar dat hy gekyk het ("and looked"). Haar bewering dat appellant "stood in the door and looked" is ook nie al getuienis wat sy op hierdie punt gegee het waarop gelet moet word nie. Sy het ook gesê: "After the shorter customer (d.w.s., Pretorius) who was ^{with the} ~~accused~~ was served they went out". Hier sê sy immers dat appellant en Pretorius uit die kafee uitgegaan het ("they went out") en dit is kwalik dieselfde as dat appellant "stood in the door."

Met betrekking tot die getuienis van Christodoula dat appellant in die deur van die kafee gestaan het, wil ek ook daarop wys dat dit nie ooreenstem met die getuienis van appellant self nie en dat dit vir my in die omstandighede moeilik is om te

verstaan hoe betoog kan word dat die landdros op grond van Christodoula se getuienis moes getwyfel het oor die waarheid van die klaer en Wells se getuienis. Wat appellant se getuienis betref, moet in die eerste plek gelet word op wat die prokureur aan die klaer gestel het oor die getuienis wat appellant sou gee m.b.t. n blanke man wat n kleurling uit die kafee uit gevolg het. Daar is o.m. aan die klaer gestel dat appellant soos volg sou getuig:

"Dat hy (d.w.s., die blanke man) die Coca Cola bottel voor kafee op reling stukkend geslaan het en oor die reling gespring het en gegaan het na n Valiant motor wat voor die kafee gestaan het. Dat by die motor n bakleiery ontstaan het waar beskuldigde en mnr Pretorius net gestaan en kyk en nie deelgeneem het nie."

(Die Valiant was die motor waarmee die klaer en Wells na die kafee toe gekom het).

In die laaste sin van hierdie aanhaling word te kenne gegee dat appellant en Pretorius by, of naby, die

Valiant...../55

Valiant gestaan het toe hulle die "bakleiery" waargeneem het. Appellant het in sy getuienis gesê dat, nadat hy sy benodighede in die kafee gekoop het, hy "na buite beweeg" het en dat, toe die kleurling uit die kafee uitgehardloop het, hy "agterna" is om te sien wat gebeur. Hy het ook gesê: "Ek het op die stoep gestaan en kyk wat gebeur" (wat m.i. strydig is met die stelling wat aan die klaer gemaak is), en in antwoord op die vraag "waar het jy die bakleiery van dopgehou?", het hy gesê: "Eers van die stoep af en toe van my vriend se motor af." Die bewering dat appellant in die kafee se deur gestaan het, rym dus nie met appellant se eie getuienis nie en ook nie met die prokureur se stelling aan die klaer oor waar appellant en Pretorius was toe hulle die aanval op die klaer waargeneem het nie. In hierdie omstandighede, soos reeds aangedui, vind ek dit moeilik om te begryp hoe betoog kan word dat die landdros ernstige oor-

weging...../56

weging aan Christodoula se getuienis moes geskenk
het as appellant se eie getuienis nie met haar ge-
tuienis strook nie.

Ek wys vervolgens op enkele onbevredigende
aspekte van appellant se getuienis. (i) Sy getuienis
oor waar hy was toe hy die aanval van die blanke man
op die "kleurling" gesien het, strook nie met sy
prokureur se stelling aan die klaer oor wat appellant
sou getuig oor waar hy was toe hy die "bakleiery"
waargeneem het nie. (ii) Sy getuienis oor waar
Pretorius hom gedurende die "bakleiery" bevind het,
strook ook nie met die stelling wat sy prokureur
aan die klaer gemaak het nie. (iii) Volgens appellant
se getuienis was Pretorius in die kafee toe die klaer
aangeval is, maar Pretorius is nietemin as getuie
geroep oor die "bakleiery". Pretorius het heelwat
besonderhede gegee oor wat hy gesien het totdat hy

deur...../57

deur die eienares van die kafee geroep sou gewees
het. Ek het reeds hierbo aangehaal wat hy gesê het.
Waar appellant en sy prokureur geweet het dat,
volgens die getuienis van appellant (wat vóór Pretorius
getuig het), Pretorius in die kafee was toe die blanke
man die klaer aangerand het en dus nie die aan-
randing kon ge-

sien...../58

sien het nie, is dit moeilik om te begryp hoe appellant, of sy prokureur, vir Pretorius as getuie kon geroep het om oor die "bakleiery" te getuig. Christodoula se getuienis was ook dat Pretorius tydens die aanranding in die kafee was, maar Pretorius is hietemin as getuie geroep om te vertel wat hy van die aanranding gesien het. (iv) Toe die klaer getuienis gegee het, het die prokureur taamlik uitvoerig aan hom gestel wat appellant se getuienis sou wees. Die stelling wat aan die klaer gemaak is betreffende die gebeure buite die kafee, blyk uit die volgende uittreksel uit die getuienis:

"V. Toe kleurling by kafee uit is het die witman agter hom gehardloop?

A. Ek weet niks daarvan nie.

V. Mnr. Pretorius saam met die man in kafee sal getuig dieselfde blanke het n liter Coca Cola op pad uit kafee uit vrieskas gehaal. Dat hy die Coca Cola bottel voor kafee op reling stukkend geslaan het en oor die reling gespring het en gegaan het na n Valiant

motor...../59

motor wat voor kafee gestaan het. Dat by die motor n bakleiery ontstaan het waar Beskuldigde en Mnr. Pretorius net gestaan en kyk en nie deelgeneem het nie.

A. Beskuldigde voor Hof het my met bottel gesteeek. Ek is seker daarvan."

Daar sal op gelet word dat daar nooit enige melding gemaak is van n mes wat die nie-blanke uit die motor sou gehaal het en waarmee hy die blanke sou wou gesteeek het nie. Daar is ook nie soiets aan Wells gestel nie. Toe appellant getuig het, het hy egter gesê:

"By die kar het n bakleiery ontstaan, die Bantoeman het n mes uit die voertuig gehaal. Die Bantoe wou die blanke met die mes steek..."

Indien appellant inderdaad gesien het dat die Bantoe - appellant, met ander woorde - n mes uit die motor gehaal het en dat hy die blanke daarmee wou gesteeek het, kan ek nie begryp waarom dit nie aan die klaer gestel

is nie. Dit was tog n belangriker detail as sommige van dié wat aan die klaer gestel is en ek kan die indruk nie vermy dat die bewering oor die mes ~~Banner~~ later bygehaal is en dat dit heeltemal onwaar is nie. Dit is ook nie al onbevredigende aspek van die getuienis oor die mes nie. Soos reeds gesê is, was Pretorius, volgens appellant se getuienis, in die kafee toe die klaer aangeval is, maar Pretorius is nietemin as getuie geroep en hy het o.m. vertel hoe hy gesien het dat die "kleurling" n mes uit die Valiant uithaal en hoe die blanke omgespring het om n bottel te gaan haal toe hy die mes sien.

Ten slotte wil ek na n submissie van appellant se advokaat verwys. Hy het daarop gewys dat appellant se getuienis dat hy linkshandig is nooit aangeval is nie en na aanleiding daarvan het hy betoog dat dit uiters onwaarskynlik is dat n linkshandige persoon

sy...../61

sy regterhand sou gebruik het (soos die klaer en Wells getuig het) om die klaer met die stukkende bottel te steek. Ek vind dit nie so onwaarskynlik nie.

As n linkshandige persoon n ander bv. met die vuig wil slaan - appellant het a.m. gesê dat hy met sy linkerhand "slaan" - is dit te verstaan dat hy n voorwerp waarmee hy bv. n moontlike teenaanval op homself wil afslaan in sy regterhand sal hou. Daar kan verder op gewys word dat dit die klaer se linkerarm is wat beseer is. As n mens aanvaar dat sy aanvaller voor hom gestaan het, sou laasgenoemde in alle waarskynlikheid sy regterhand gebruik het toe hy die klaer se linkerarm beseer het.

Ek het hierbo uiteengesit waarom ek meen dat die appèl teen die skuldigbevinding nie behoort te slaag nie, maar aangesien dit n minderheids-

uitspraak...../62

uitspraak is , sal dit geen nut hê om die kwessie van
die straf wat deur die landdros opgelê is te bespreek
nie.

P. J. RABIE.
Appelregter.
